

ZOUTBERG, Johannes
Netherlands Documentation Project
Dutch
RG-50.570*0019

Johannes Zoutberg woonde in Amsterdam in een wijk waar veel joden woonden. Zijn vader had een fabriek waar matses werden gemaakt. Hij vertelt levendig over verschillende arrestaties en razzia's waarvan hij getuige was en noemt enkele schrijnende voorbeelden waarbij onder meer onwetendheid, gehoorzaamheid en angst als factoren voor het gedrag van de joden worden aangedragen. Onderduik komt eveneens aan de orde in dit interview. Hij gaat tot slot in op de eigen avonturen die hij als kind tijdens de oorlog beleefde.

File 1

[03:] 00:16:11 – [03:] 09:42:16
00:14 – 10:03

Johannes Zoutberg vertelt dat hij op 21 februari 1932 in het centrum van Amsterdam is geboren aan de Bellamystraat; geeft aan dat hij tot 1942 op een overwegend joodse lagere school zat aan de Uilenburgerstraat; maakt duidelijk dat hij een joodse buurt woonde, waar zijn vader een Matsebakkerij had; wijdt uit over geld dat hij kreeg van de joodse collega's van zijn vader en waarvan hij snoep kocht; beschrijft uitvoerig de route die hij liep naar school door de Jodenhoutuinen; vertelt over Duitse joden die gevlucht waren en opvang hadden gekregen op de zolder van de Matsesfabriek; typeert zijn eigen onwetendheid aan de hand van een hakenkruis dat hij in zijn onschuld op een speelgoedzwaard had getekend, waar zijn vader vervolgens boos om werd; vertelt een anekdote over zijn broertje.

[03:] 09:42:17 – [03:] 20:14:17
10:04 – 21:01

Johannes Zoutberg hoorde via de Duitse vluchtelingen over de mate van vervolging in Duitsland; vertelt dat het aanvankelijk nog wel mee viel met de Duitsers; illustreert de paniek aan het begin van de oorlog; vertelt al kort over razzia's aan de Jodenbreestraat; geeft aan dat er aan het begin van de bezetting relatieve rust onder de bevolking was, ook onder de joden; vertelt over een omslag die hij zag toen er verbodsbordjes kwamen en de Jodenster werd ingevoerd; vertelt over de Duitse joden in de Matsefabriek die naar IJmuiden vluchtten toen de oorlog uitbrak; beschrijft de goede omgang met de joden in de buurt; vertelt over de joodse bovenbuurman Feitsma die meehielp met de opbouw van barakken in Westerbork; geeft aan dat er nog geen angst was bij de Nederlandse joden; geeft aan dat vanaf 1941 de joden met sterren opliepen *[dit kan niet, ster werd pas halverwege 1942 in Nederland ingevoerd]*; geeft aan zelf ook een ster gedragen te hebben; benadrukt dat de joden niet bang waren en haalt de weigering om te vluchten aan van de directeur van de Matsefabriek, **Isidor de Haan**.

[03:] 20:14:18 – [03:] 29:48:08
21:02 – 30:59

Johannes Zoutberg vertelt over de eerste acties van de Duitsers in de buurt waarbij een manke joodse man, **Jan Poepenaatje**, mishandeld werd en meegenomen; meent zich te herinneren dat het *Grüne Polizei* was die kleine straatacties uitvoerden; wijdt uit over een vroegere buurjongen die vermoord werd op het Waterlooplein; geeft aan toen niet te weten waar de joodse mensen met veewagens naar toe vervoerd werden vanuit Amsterdam; dacht aanvankelijk dat de joodse mannen alleen weg moesten om te werken en had verder geen idee wat de verdere plannen waren; haalt een vrouwelijke joodse buurtgenoot, mevrouw **Kleinkramer**; aan die tijdens een razzia angstig schreeuwde dat de joden vergast zouden worden; heeft gezien dat de joodse overburen op brancards uit huis werden gehaald nadat het gezin zelfmoord had gepleegd.

[03:] 29:48:09 – [03:] 39:31:10
31:00 – 41:06

Johannes Zoutberg denkt dat mevrouw **Kleinkramer** mogelijk informatie had van een SS officier; geeft aan deze kreet zo gehoord te hebben tijdens een razzia in de zomer van 1942; geeft aan dat de Matsesfabriek na de oorlog failliet ging; vertelt over joodse onderduikers in de Matsefabriek die zichzelf tijdens een razzia toch aangaven; denkt dat ze dit deden omdat ze vonden het 'lot' van de joden te moeten ondergaan; vertelt over de directeur van de Matsesfabriek die ook weggehaald werd, waarna er een *Verwalter* werd aangesteld; vertelt het voorval waarbij zijn vader een briefje doorgaf aan een joodse vrouw in de Hollandsche Schouwburg waarbij hij werd opgepakt en ook weer vrij kwam; vertelt over de overgang naar een christelijke school; beschrijft een razzia.

[03:] 39:31:11 – [03:] 48:05:21
41:07 – 50:02

Johannes Zoutberg vertelt over een fanatieke Nederlandse SD'er die betrokken was bij deze razzia; vertelt over de bovenbuurvrouw die haar zoon, **Japie (Jacob) Feitsma** verstopte bij de familie Zoutberg tijdens een razzia; geeft vol ongeloof weer dat de vrouw toch haar zoon 'verraad', omdat ze dacht dat haar man (die al weggehaald was) graag hun zoon zou willen zien in het kamp; gaat in op de terugkeer na de oorlog; vertelt over een 'foute jood', een *Kapo* die herkend werd door een medegevangene; vertelt over een poging tot verraad van een man die deed alsof hij goud moest teruggeven aan een joodse onderduiker; maakt zijn verbazing duidelijk over de medewerking toentertijd van de Joodse Raad.

[03:] 48:05:22 – [03:] 58:37:05
50:03 – 01:01:00

Johannes Zoutberg vertelt over joodse en niet-joodse onderduikers in de Matsefabriek; geeft aan dat hij weleens de verlaten huizen inging van joden die gedeporteerd waren, voordat deze huizen gepulst werden; vertelt dat deze woningen al snel weer bewoond werden door mensen uit de kuststreek; vertelt over een (joodse?) eigenaar van een meelfabriek die zijn fabriek probeerde terug te krijgen na de oorlog; vertelt over een joods meisje, **Fenna Koekkoek**, die goed kon

knikkeren en hem op een dag plotseling al haar knikkers gaf; wordt emotioneel als hij vertelt dat het gezin die avond weggehaald werd.

[03:] 58:37:06 – [04:] 05:50:08
01:01:01 – 01:08:32

Johannes Zoutberg beschrijft hoe arrestaties van joden op straat verliepen; vertelt over mensen die doodgingen van de honger; heeft het nogmaals over de zelfmoord van de familie **Lam** aan de overkant; blikt terug op de houding van de joden toen als apathisch en gelaten; benadrukt dat hij letterlijk het woord vergast heeft gehoord van mevrouw **Kleinkramer**, terwijl de rest van de joden er omheen in zijn woorden lamgeslagen waren; denkt dat er voldoende uitleg nodig is om het gebeurde tijdens de Tweede Wereldoorlog te begrijpen.

File 2

[05:] 00:32:00 – [05:] 12:09:07
00:50 – 12:56

Johannes Zoutberg vertelt over de moord op een verrader, W.A. man **Hendrik Koot** en zingt het liedje dat hij als kind hier over zong; vertelt over het slopen van een houten sierpui; vertelt levendig over het stelen van fietsen samen met een groep jongens van school; vertelt over het stelen van houtblokjes van de tramrails; zingt enkele Duitse en Engelse liedjes uit die tijd; vertelt over nog wat kwajongens streken.